

вимоги; 4) *usucapio* – придбання добросовісним набувачем речі за давністю володіння; 5) спадкування – переходу за законом або за заповітом прав на речі від померлого спадкодавця до його спадкоємців.

Усе це свідчить про те, що інститут речових прав як одного з центральних інститутів стародавнього римського права, закріплений ще в законах 12 таблиць і розроблений класичними юристами, став з того часу надбанням кожного скільки-небудь розвинутого цивільного права.

Коршун Анастасія Володимирівна

студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Омельчук О.С.

РАСТА LEGITIMA В РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Пакти, що отримали позовний захист в законодавстві пізньої римської імперії називаються *раста legitima*. Права кредиторів, що виникали з цих угод, захищалися за допомогою *condictio ex lege*, кондикційного позову (витікав з відповідного закону).

Прикладами імператорських пактів, отримавших позовний захист, можна назвати *compromissum, pactum donationis*.

Compromissum – це угода осіб, між якими виник спір про право, про передачу цієї суперечки на розгляд третейському суду (угода з самим третейським суддею називалася *receptum arbitri*).

У класичну епоху римського приватного права виконання угоди сторін про вирішення спору третейським судом забезпечувалося або тим, що спірна річ чи грошова сума передавалася третейському судді з метою, щоб він передав її тому, на чию користь буде вирішено спір, або ж за допомогою стипуляції. За невиконання рішення арбітра на винну сторону накладався штраф.

Імператорське законодавство дало безпосередній позовний захист *pactum compromisso*.

Pactum donationis є неформальною угодою про дарування. Даруванням називається договір, за яким одна сторона (дарувальник) надає іншій стороні (обдаровуваному) річ або інший складовий елемент свого майна (наприклад, право вимоги) з метою виявити щедрість щодо обдаровуваного (*animus donandi*). Договір дарування міг складатися в передачі права власності на річ, у платежах грошових сум, встановленні сервітуту і т.д. Окремим випадком дарування була так званна «дарувальна обіцянка», тобто обіцянка щось надати, зробити і т. д.

У класичному римському приватному праві «дарувальна обіцянка» мала обов'язкову силу тільки в тому випадку, якщо вона була прибрана в форму стипуляції; неформальна «дарувальна обіцянка» не породжувала зобов'язання. Крім цього ще в республіканський період для збереження майна в руках багатих родин було встановлено обмеження розміру дарування (Lex Cincia, 204 р. до н.е.), за винятком дарувань, що здійснюються на користь найближчих родичів. Максимальний розмір дарування, допущений Lex Cincia, невідомий (нажаль не дійшов до нас). Lex Cincia належить до числа так званих *leges imperfectae*, тобто таких законів, в яких не передбачаються юридичні наслідки їх порушення. Для введення закону в життя претор став видавати *exceptio legis Cinciae* (заперечення проти позову про виконання «дарувальної обіцянки» суперечить Lex Cincia).

В імператорський період римського приватного права на початку IV ст. н.е. Lex Cincia втратив значення. Імператорським законодавством була введена вимога здійснювати так звану судову інсинуацію дарувальних актів, тобто потрібно заявити їх перед судом із занесенням до реєстру. Спочатку вимога публічності дарування відносилася до дарування на будь-яку суму, але Юстиніан обмежив застосування *insinuation* лише даруванням на суму понад 500 золотих і встановив, що дарування на менші суми отримують силу незалежно від будь-яких формальностей. Таким чином *actum donationis* отримав позовну силу.

З огляду на те, що дарувальник не тільки не отримує від дарування ніякої *utilitas* (вигоди), але навіть втрачає щось, тому що дарування припускає збагачення обдаровуваного за рахунок майна дарувальника, отже, майно дарувальника в цьому випадку зменшується. А відповідальність дарувальника за можливу евікцію дарованої речі та виявлені в ній недоліки обмежувалася тільки випадками допущеними дарувальником *dolus* і *culpa lata*.

Також дарування було особливим в тому, що за певних обставин допускалася одностороннє скасування дарування. Так, патрон міг скасувати дарування, вчинене на користь вільновідпущеника, в разі невдячності обдарованого. Дана норма є приватним відображенням залежності, в якій знаходилися вільновідпущеники по відношенню до патрона і яка нерідко переходила в експлуатацію вільновідпущеника. Юстиніан встановив загальне правило для всіх випадків дарування: «невдячність обдарованого служить підставою скасування дарування». Як прикладами невдячності в законі Юстиніана є нанесення тяжкої образи, створення небезпеки для життя дарувальника, заподіяння йому значної майнової шкоди. Також, патрон, який не мав дітей в момент вчинення дарування на користь вільновідпущеника, мав право вимагати дарунок назад в разі подальшого народження у нього дітей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новицкий И.Б. Римское право : [изд. 6-е, стереотипное] / И.Б. Новицкий. – М., 1997 – 245 с.

Кулакевич Юлія Анатоліївна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – д.ю.н., професор Харитонов Є.О.*

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

При рабовласницькому ладі в римському приватному праві основою виробничих відносин була власність рабовласника на робочу силу і на засоби виробництва. Внаслідок цього вся сила держави, включаючи і право, насамперед спрямована на збереження і захист економічної основи свого особистого існування – власності. Засоби, методи, форми і види захисту права власності були доволі різними.

Власність – це відносини між людьми з приводу речі. З однієї сторони цих відносин, – власник певної речі, а з другої – не власник, тобто усі інші люди, які повинні до цієї речі ставитися як до чужої. Привласнюючи конкретну річ, власник усуває від неї всіх інших людей, таким чином вступаючи у відносини з ними.

Право власності – це абсолютне право, яке означає, що власник здійснює над річчю повне, необмежене і неподільне панування, тобто користується усіма правомочностями, якими його наділяє закон та права. Усі, хто його оточують, не мають порушувати права власника, а повинні поважати їх. Власник є суб'єктом права власності, а всі, хто його оточує, – зобов'язаними суб'єктами [1, с. 26].

Захист права власності конкретизувався багатьма різними спеціальними позовами, що передбачають судову гарантію від певних посягань на володіння, користування, розпорядження певною річчю. Було два основних випадки: захист права власності з приводу володіння річчю від невластника, які посягали на це, і захист права використання речі від неправомірних посягань на те.

Для того, аби повернути річ у своє законне володіння власник мав право на:

1. Віндикаційний позов – пред'являвся цей позов тоді, коли одна особа стверджувала, що є власником речі, яка була у володінні іншої особи, і на цій основі вимагала, щоб їй повернули ту річ. При цьому позивач повинен був довести своє право власності на цю річ. Якщо він отримав право власності від іншої особи, то він повинен був довести, що відповідач володіє річчю як